

Klasifikace, typologizace a regionalizace oblastí a středisek cestovního ruchu

TYPIZACE A KATEGORIZACE STŘEDISEK A OBLASTÍ CESTOVNÍHO RUCHU

Středisky CR jsou obce, nebo částí obcí, ve kterých je soustředěna vyšší koncentrace materiálně technické základny CR (ubytovací, stravovací, dopravní zařízení aj.) umožňující intenzivnější využívání okolí těchto středisek.

Střediska CR mají různou polohu, velikost, funkci, význam i dimenze atraktivnosti a obecně je můžeme rozdělit na základě dvou kritérií:

- **na základě funkce**, kterou v CR plní (typy středisek),
- **na základě územních rozměrů jejich atraktivnosti** (kategorie středisek).

Typy středisek

Charakter předpokladů cestovního ruchu v různých místech a oblastech rozhodujícím způsobem podmiňuje činnost účastníků cestovního ruchu, kteří je navštěvují.

Soubor těchto činností se nazývá **rekreační aktivity** (koupání, lyžování, rozšiřování vzdělání ap.).

Rekreační aktivity jsou činnosti účastníků cestovního ruchu zaměřené na obnovu duševních i fyzických sil člověka, pro služební cestovní ruch jsou charakteristické služební aktivity.

Základní typy středisek CR

Podle struktury rekreačních aktivit lze střediska CR rozdělit na několik základních typů:

- střediska léčebně ozdravovací;
- střediska letní rekreace a vodních sportů;
- střediska turistiky a lyžování;
- střediska kulturně historického poznávání;
- střediska služebního cestovního ruchu;
- střediska příměstské rekreace.

Střediska léčebná a ozdravovací

se nazývají lázně. Přírodními zdroji jejich léčivé síly jsou teplé a minerální vody (balneologické lázně - např. naše Karlovy Vary) nebo léčivé podnebí (klimatické lázně - vysokohorská střediska Alp: Cortina d'Ampezzo, Zermatt aj.).

S rozvojem cestovního ruchu ve 20. století se jejich léčebná funkce rozšířila i o rekreační využívání.

Střediska letní rekreace a vodních sportů

využívali již staří Římané. Hlavním zdrojem jejich atraktivity je teplé klima a vodní plocha umožňující koupání ve volné přírodě.

Přímořská střediska leží na pobřeží moří, jejichž voda dosahuje alespoň po 3 - 4 měsíce v roce teploty nad 18°C, největší z nich vznikly v teplých mořích, kde teplota vody se po několik měsíců pohybuje nad 22°C (Riviéra ve Středozemním moři včetně ostrovů i Zlaté Písky v Černém moři).

Vnitrozemská střediska letní rekreace a vodních sportů vznikla u jezer a umělých nádrží (přehrad i rybníků), jejichž návštěvnost se omezuje na období umožňující koupání, v chladnějších obdobích zde převládají vodní sporty a rybolov (Bellagio u Comského jezera, Lipenská přehrada ap.).

Střediska turistiky a lyžování

Turistika v současnosti přerostla v jednu z hlavních rekreačních aktivit a pronikla do všech pohoří hospodářsky vyspělých zemí. Po 2. světové válce se k ní přiřadilo i lyžování. Tato střediska dělíme na středohorská a vysokohorská.

Středohorská střediska se nacházejí v nižších pohořích a umožňují lyžování méně než 120 dní v roce (Harz, Apeniny).

Vysokohorská střediska leží v oblastech, ve kterých se sníh udrží více jak 120 dní v roce. Tato střediska mají celoroční vytíženost díky velmi dobře vybudované materiálně technické základně, ve které dominují především horská dopravní zařízení (Chamonix, Davos, Madona di Campiglio aj.).

Střediska kulturně historického poznávání

Jsou to především města se vzácnými kulturně historickými památkami, které lidé navštěvují především proto, aby se seznámili s dokumenty práce lidského ducha i rukou.

Jejich návštěvnost kulminuje především v letním období (Florenz, Kraków, Atény ap.).

Střediska služebního cestovního ruchu

Jde především o velká průmyslová a veletržní střediska, kde nepřevládají rekreační aktivity, ale materiálně technická základna je intenzivně využívána návštěvníky (Miláno, Poznaň, Berlín, Brno aj.).

Střediska příměstské rekreace

Jsou to střediska, která uspokojují zájmy obyvatel velkých měst o krátkodobou rekreaci. Nacházejí se většinou ve vzdálenosti 40 až 80 km od měst, většinou v turisticky atraktivních prostředích.

K materiálně technické základně cestovního ruchu patří též i hojný výskyt objektů individuální rekreace a to jak u velkoměst (Paříž, Řím, Moskva), tak i měst průmyslových center (Praha, Plzeň, Brno, Ostrava aj.).

Kategorie středisek cestovního ruchu

Atraktivnost lokalizačních a realizačních předpokladů cestovního ruchu je v každém středisku cestovního ruchu odlišná. Některá střediska navštěvují účastníci cestovního ruchu jen z jejich blízkého okolí, jiná jsou známá na celém světě.

Podle územní atraktivity můžeme střediska CR rozdělit do čtyř kategorií:

- mezinárodní střediska cestovního ruchu;
- celostátní střediska cestovního ruchu;
- regionální střediska cestovního ruchu;
- lokální střediska cestovního ruchu.

Mezinárodní střediska cestovního ruchu

K mezinárodním střediskům cestovního ruchu patří nejatraktivnější a největší lázně, přímořská, vysokohorská i městská střediska cestovního ruchu na světě.

Podíl zahraničních návštěvníků přesahuje někdy až 50% (např. Monako, Dubrovnik, Paříž, Benátky, Praha aj.).

Celostátní střediska cestovního ruchu

tvorí střediska atraktivní pro tuzemské návštěvníky (např. mořské lázně Sagres v Portugalsku, Zakopané v Polsku, Pamporovo v Bulharsku aj.).

Regionální střediska cestovního ruchu

V regionálních střediscích cestovního ruchu se setkávají návštěvníci z okruhu 100 až 200 km.

Lokální střediska cestovního ruchu

jsou typická pro rekreační zázemí větších měst. Navštěvují je obyvatelé z okolí do 100 km.

Typy a kategorie oblastí a podoblastí cestovního ruchu

Oblasti cestovního ruchu jsou území, na nichž se vyskytují zhruba stejné lokalizační předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu.

Jsou to obvykle úseky mořského pobřeží nebo horského masívu, ve kterých byla vybudována materiálně technická základna cestovního ruchu.

Podobně jako střediska cestovního ruchu, tak i oblasti cestovního ruchu rozdělujeme na několik typů a čtyři kategorie.

Typy oblastí cestovního ruchu

určují hlavní funkční znaky celé oblasti. Oblasti lze rozdělit na tyto základní typy:

- ▶ **lázeňské oblasti** (např. západočeské lázně, rajón minerálních vod v severním předhůří Kavkazu ap.);
- ▶ **oblast letní rekreace u vody** (přímořské: Krym, Dalmatská riviéra, vnitrozemské: Balaton, Gardské jezero ap.);
- ▶ **oblasti horské rekreace** (středohorské - Kumbrické vrchy, Schwarzwald, vysokohorské - Tatry, Apenninské Alpy aj.);
- ▶ **oblasti s kulturně historickými centry CR** (provincie Campania v Itálii, kraj Ile-de-France);
- ▶ **oblasti se služebními centry CR** (okolí Bonnu ap.);
- ▶ **oblastí příměstské rekreace** (okolí velkých měst).

Kategorie oblastí cestovního ruchu

Podle rozsahu územní atraktivnosti se oblasti dělí na čtyři kategorie:

- **oblasti s mezinárodním významem**, atraktivní pro účastníky CR z celého světa (Havajské ostrovy, Velký kaňon v USA ap.);
- **oblasti s celostátním významem**, atraktivní pro tuzemce (Krkonoše u nás, pobřeží Baltského moře v Německu, Mazurská jezerní pahorkatina v Polsku);
- **oblasti s regionálním významem** (Ardenny v Belgii, Vídeňský les v Rakousku);
- **oblasti s lokálním významem** (Beskydy pro Ostravskou pánev).

Příměstské rekreační zóny

Potřeba rozvoje příměstské rekreace jako specifická forma zotavení obyvatelstva se u nás projevila teprve v 60. letech po zavedení pětidenního pracovního týdne a dosáhla masového měřítka u obyvatel měst, zvláště ve velkých průmyslových aglomeracích.

Sídlištní obytná zástavba svou vybaveností neumožňuje provozování rekreačních aktivit a proto dochází k budování prostorů příměstské rekreace, které v rámci užšího či širšího okolí vytvářejí příměstskou rekreační zónu.

Významný vliv na provozování rekreačních činností mají prvky ekonomického, společenského i sociálního prostředí.

Prvky sociálního prostředí

ve vztahu ke konkrétním rekreačním činnostem můžeme rozdělit do tří základních skupin podle intenzity jejich vlivu na vykonávání rekreační činnosti:

- **z á k l a d n í**, které v rozhodující míře ovlivňují účast subjektu na vykonávání určité rekreační činnosti;
- **d r u h o t n é**, které samy o sobě nemají rozhodující význam, spíše působí v rozhodujícím procesu subjektu prostřednictvím prvků sociálního prostředí;
- **i n d i f e r e n t n í**, jde o prvky sociálního prostředí, které na vykonávání určité rekreační činnosti nemají na rozhodovací proces žádný nebo jen minimální vliv.

Rozhodující činitele pro tvorbu prostorů příměstské rekreace

Za rozhodující činitele pro tvorbu prostorů příměstské rekreace je možno považovat:

- 1) Diferenciaci nároků obyvatelstva na vykonávání rekreační činnosti **podle velikostních typů měst**;
- 2) Diferenciaci nároků obyvatelstva **podle základních sociálně demografických znaků**;
- 3) **Územní a přírodní podmínky** pro budování příměstských rekreačních prostorů.

Základní požadavky pro zapojení určitého prostoru do příměstské rekreace:

- ▶ **zdravotně nezávadné** přírodní nebo obytné prostředí;
- ▶ **vzdálenost a komunikační dostupnost** prostoru příměstské rekreace od vysílacího místa;
- ▶ možnost **vykonávání požadované rekreační činnosti**;
- ▶ **kapacita prostoru**, tj. schopnost prostoru uspokojit určitý počet zájemců o konkrétní rekreační činnost;
- ▶ **vybavenost prostoru** zařízeními pro poskytování základních a doplňkových služeb;
- ▶ **zhodnocení prostoru** z hlediska možností jeho napojení na infrastrukturu atd.

Z hlediska potřeb příměstské rekreace je důležité zkoumat a poznat

- ▶ **reliéf krajiny**, na němž do značné míry závisí strukturální možnost vyhledávání rekreačních činností;
- ▶ **bioklimatické podmínky** rekreačního prostoru;
- ▶ **vodstvo**, jehož charakter přímo ovlivňuje typologii rekreačního prostoru i strukturu vykonávaných rekreačních činností, ale má i širší dopad, např. na utváření mikroklimatu rekreačního prostoru;
- ▶ **rostlinstvo**, z něhož zejména vysoká zeleň (lesopark, les) významně ovlivňuje mikroklima rekreačního prostoru, po-případě celé příměstské rekreační zóny, přičemž samo o sobě může vytvářet nabídku specifických rekreačních možností (činností), jako jsou pěší turistika, houbaření ap.;
- ▶ **živočišstvo**, jehož výskyt nemá zásadnější vliv na rozvoj příměstských rekreačních oblastí.